

Paula Salmi
 Laura Plyhm
 Ann-Katrine Risberg
 Pia Vataja
 Matti Laine

SSB och VBT – två nya benämningstest för finlandssvenska 6–12-åringar

Höjdpunkter

- Benämningsförmågan blir snabbare och noggrannare med åldern.
- Forskning har visat att benämningsförmågan har samband med språkliga färdigheter och med inlärnin.
- För finlandssvenska barn finns otillräckligt med normerade benämningstest.
- ILS-projektet utvecklade i samarbete med Åbo Akademi två forskningsbaserade benämningstest som mäter benämningshastighet och noggrannhet i benämning: SSB – Test i Snabb Seriell Benämning och VBT – Verbbenämningstest.
- Testen har normer för finlandssvenska barn i åldern 6–12 år.

Det har inte funnits tillräckligt med forskningsbaserade verktyg för kartläggning av finlandssvenska barns inlärningsmässiga och språkliga svårigheter. I samarbete mellan ILS-projektet vid Niilo Mäki Institutet och Åbo Akademi, normerades två benämningstest för finlandssvenska barn i åldern 6–12 år. Med hjälp av testen kan man både kartlägga och följa upp benämningsförmågan, men även planera olika stödinsatser. SSB – Test i Snabb Seriell Benämning mäter benämningshastigheten och antalet benämningsfel när olika stimuli presenteras i ordningsföljd. VBT – Verbbenämningstestet å sin sida mäter noggrannheten

gällande benämning av enskilda bilder som föreställer olika slags handlingar. I den här artikeln beskrivs forskningen som ligger till grund för testmaterialen och även utvecklingsarbetet samt de centrala resultaten.

Nyckelord: benämningssvårighet, benämningsförmåga, benämningshastighet, noggrannhet i benämning, test

INLEDNING

Benämningssvårigheter (dvs. svårigheter att hitta ord) innebär en specifik störning i

förmågan att återkalla språkliga begrepp (Laine & Martin, 2006; Murphy, Pollatsek & Well, 1988; se även Salmi, 2008). Barnet har då större svårigheter än vanligt att hitta ett passande ord i bildbenämningstest eller i talsituationer (Wiig & Semel, 1984). Det handlar ändå inte om brister i ordförrådet, eftersom barnet kan ordet som det söker (Constable, 2001).

Benämningssvårigheter kan yttra sig på olika sätt. I lindrigare fall kan barnet söka efter rätt ord eller använda ett felaktigt ord i sitt tal, medan barnet i svårare fall inte alls hittar ord för bekanta begrepp (Rapin & Allen, 1987; se även Salmi, 2008). Barnet kan vara antingen långsamt eller mindre noggrant med sina benämningar eller visa båda särdragen (German, 1989; 2000).

Sambandet mellan benämning och språkliga svårigheter samt inlärningsvårigheter

Benämningssvårigheter förekommer ofta tillsammans med språkliga och andra inlärningsmässiga svårigheter. I forskning är benämning knuten till olika språkligt kognitiva förmågor (se även Wolf, Bowers & Biddle, 2000): semantiskt minne som omfattar ordförrådet och semantisk ordmobilisering (Snyder & Downey, 1995; Swanson, Trainin, Necochea & Hammill, 2003), arbetsminne (McCallum m.fl., 2006; Wagner m.fl., 1993), fonologisk förmåga (Wagner m.fl., 1997; Swanson m.fl., 2003) samt artikulation (Cutting & Denckla, 2001; Georgiou, Parrila, Cui & Papadopoulos, 2013; se även Salmi, 2008).

Benämningshastigheten har ett samband med inläring (se sammanfatt-

ning Heikkilä, 2015; Salmi, 2008). Den är anknuten till läsförmågan på olika sätt (se sammanfattning Heikkilä, 2015; Kirby, Georgiou, Martinussen & Parrila, 2010; Norton & Wolf, 2012), t.ex. genom ordigenkänning, läshastighet gällande enskilda ord, läsflyt då man läser text samt även genom läsning av pseudoord, läsförståelse och rättstavning. Benämningshastigheten har därtill konstaterats ha ett samband med uppmärksamhet (Arnett m.fl., 2012; Tannock, Martinussen & Frijters, 2000) samt med annan inläring såsom räkneförmåga (Koponen, Salmi, Eklund & Aro, 2013; Koponen m.fl., 2016).

Benämningshastigheten förutspår läsutveckling i olika språk, både i ortografiskt ogenomskinliga språk såsom engelska samt i mera genomskinliga språk som finska och svenska (Furness & Samuelsson, 2010, 2011; Koponen m.fl., 2013). Benämningshastigheten kan redan i förskoleåldern eller skolstarten förutspå läsförmågan senare i skolan och i tidig vuxen ålder (Landerl & Wimmer, 2008; Torppa, Eklund, van Bergen & Lyytinen, 2015).

Vid sidan av långsam benämningssvårighet har svaga läsare också konstaterats ha svårigheter med att korrekt benämna enskilda bilder jämfört med barn som har en normal språkutveckling (Swan & Goswami, 1997). Benämningshastigheten har visat sig ha starkast samband med läsflytet senare, medan benämning av enskilda bilder i Boston Naming Test mera förutspår läsförståelsen (Torppa m.fl., 2009; Wolf, 1997).

Hur utvecklas benämningshastigheten och hur kan man kartlägga den?

Benämningsförmågan blir snabbare med åren (Meyer, Wood, Hart & Felton, 1998; Wiig, Zureich & Chan, 2000; se sammanfattning Salmi, 2008). Van den Bos, Zijlstra och Spelberg (2002) fann att benämning av bokstäver och siffror blev snabbare upp till 16-årsåldern samt att benämning av färger och föremål blev snabbare ända upp till vuxen ålder. Forskningsresultaten varierar dock i olika undersökningar och det finns få longitudinella undersökningar om hur benämningsförmågan framskrider (Meyer m.fl., 1998; Salmi, 2008; Wolf, Bally & Morris, 1986).

Benämningsförmågan har testats med hjälp av enskilda bilder och seriella enheter. I bildbenämningstest mäter man latenstid vid benämning av enskilda bilder och i de seriella uppgifterna mäter man helhetstiden vid benämning av långa bildserier. Snabb seriell benämning har i flera undersökningar visat sig bättre kunna identifiera elever med läs- och skrivsvårigheter än uppgifter med enskilda benämningsstimuli (Jones, Branigan & Kelly, 2009; Pennington, Cardoso-Martin, Green & Lefly, 2001). Därför är det viktigt att undersöka även benämningshastighet med lämpliga bildserier.

I test i snabb seriell benämning, dvs. RAN-test (Rapid Automated Naming Test; Denckla & Rudel, 1974) ska man benämna serier med föremål, färger, siffror och bokstäver så snabbt som möjligt. I ett test med växlande stimuli, dvs. RAS-test (Rapid Alternating Stimulus; Wolf, 1986) benämner man stimuli från olika semantiska kategorier såsom siffror, bokstäver och färger i samma uppgift.

Hur utvecklas benämningsnoggrannheten och hur kan man kartlägga den?

Förmågan att benämna enskilda bilder brukar bli mera exakt ända upp till vuxen ålder men minskar då man blir äldre (Newman & German, 2005; Verhaegen & Poncelet, 2013; se sammanfattning Salmi, 2008). Ju äldre man är, desto mindre benämningsfel gör man (Ahonen, Tuovinen & Leppäsaari, 2003; Wiig m.fl., 2000; Wolf, 1986).

Genom att se på antalet rätta svar respektive antalet gjorda benämningsfel, har man granskat utvecklingen av noggrannhet i benämning. Vid testning av noggrannhet i benämning har man använt sig av olika typer av uppgifter. Barnen har t.ex. fått benämna enskilda bilder, fylla i ofullständiga meningar och beskriva olika saker (t.ex. German, 2000), eller också gjort uppgifter i snabb seriell benämning. Då det gäller benämning av enskilda bilder är Boston Naming Test ett av de mest använda testen (Kaplan, Goodglass & Weintraub, 1983).

Projektets syfte

Det saknas material för att testa benämningsförmågan hos finlandssvenska elever. Med anledning av detta utvecklades två forskningsbaserade benämningstest inom ILS-projektet vid Niilo Mäki Institutet i samarbete med Åbo Akademi. SSB – Test i Snabb Seriell Benämning testar benämningshastigheten (Salmi, Plyhm, Risberg, Vataja & Westerholm, 2019), medan VBT – Verbbenämningstestet (Laine, Neitola, Rautakoski, Westerholm, Salmi & Plyhm, 2019) prövar noggrannheten

i benämning av enskilda bilder som föresvisar handlingar.

URVAL TILL NORMERINGEN

Normativa data samlades in genom att använda ett stratifierat slumpmässigt urval. Svenskfinland delades in i fyra olika områden (strata) som var Österbotten, Åland, Huvudstadsregionen och övriga Finland (se även Laine m.fl., 2019; Salmi m.fl., 2019). Av de 16 kommuner som slumpmässigt valdes ut till den omfattande forskningen inom ILS-projektet valdes 13 med för normeringen av SSB-testet och VBT-testet. Det primära urvalskriteriet var att från samma skola få med alla årskurser (åk 1, 2, 3 och 5) samt förskolan, för att få en så omfattande bild av utvecklingen av benämningsförmågan i ett så tidigt skede som möjligt. Totalt deltog 12 skolor och 11 förskolor från olika delar av Svenskfinland.

Datainsamlingen skedde för förskolornas del samt för årskurserna 1, 2 och 3 i februari-mars 2016 och för årskurs 5 i februari-mars 2017. En del av förskolebarnen deltog i datainsamlingen i början av april 2016.

Vid normeringen av benämningstesterna gjorde barnen uppgifterna i både SSB och VBT under samma kartläggningstillfälle. I normeringen av SSB deltog slutligen 161 barn i förskolan, 153 i årskurs 1, 148 i årskurs 2, 149 i årskurs 3 och 184 i årskurs 5 (N = 795). Eftersom inspelningen av VBT-uppgifterna saknades för en del barn var antalet deltagare i normeringen något mindre i årskurs 1 (n = 151) och i årskurs 2 (n = 144). Totalt deltog 789 barn i åldern 6–12 år i normeringen av VBT-testet.

BESKRIVNING AV UPPGIFTERNA

SSB-testet

SSB-testet består av åtta uppgifter som genomförs individuellt. Uppgifterna är *Färger*, *Siffror*, *Bokstäver*, *Föremål*, *Siffror och bokstäver*, *Färger, siffror och bokstäver*, *Verb* och *Ord* (se även Salmi m.fl., 2019). De sex första uppgifterna är modifierade från den finska testversionen *Nopean sarjallisen nimeämisen testi* (Ahonen m.fl., 2003). De två sistnämnda uppgifterna är helt nya uppgifter som utvecklades inom ILS-projektet och togs med i den finlandssvenska versionen.

Varje uppgift består av 50 enheter som är fördelade på fem rader. Enheterna presenteras i slumpmässig och varierande ordning, dock så att två likadana enheter inte förekommer efter varandra. Uppgifterna *Färger*, *Siffror*, *Bokstäver* och *Föremål* baserar sig på RAN-testet (Denckla & Rudel, 1974) och enheterna som förekommer i dessa är från en och samma begreppskategori. Enheterna i uppgiften *Föremål* är från fem olika grundbegreppskategorier. Uppgiften *Siffror och bokstäver* samt *Färger, siffror och bokstäver* har sitt ursprung i RAS-testet (Wolf, 1986) och enheterna i uppgifterna är från olika semantiska kategorier. Enheterna i den första av de nya uppgifterna, *Verb*, är aktivitetsord som barn i förskole- och skolåldern känner till. I uppgiften presenteras bilder på aktiviteterna *äta*, *cykla*, *stå*, *köra* och *ligga*. I uppgiften *Ord* förekommer samma enheter som i uppgiften *Föremål* men i skriven form.

De nya uppgifterna togs med i testet för att ge en så heltäckande bild som möjligt av barnets benämningsförmåga. Med

hjälp av uppgifterna kan man jämföra barnets utveckling gällande benämning av föremål, verb och ord. Förmågan att benämna verb utvecklas ganska snabbt efter att förmågan att benämna substantiv har börjat (Lyytinen, 2014). I skolåldern ändras benämningsförmågan så att barnen blir snabbare att benämna bokstäver än vad de benämner föremål (Norton & Wolf, 2012). Förklaringen till detta anses vara, när det gäller benämning av föremål, att det finns många olika betydelsesamband som konkurrerar då en person söker efter det rätta ordet (Johnson, Paivio & Clark, 1996). *Ord*-uppgiften innehåller bokstäver och kräver ordigenkänningsförmåga, vilket borde vara en förmåga som lättare automatiseras än förmågan att benämna föremål.

Barnen ska benämna enheterna i uppgifterna så snabbt och så noggrant som möjligt. I SSB-testets uppgifter mäts den totala tiden som används för att namnge alla enheter i uppgiften och antalet fel. SSB-testet är huvudsakligen avsett för talterapeuter, psykologer och speciallärare.

VBT-testet

Såsom namnet antyder mäter Verbbenämningstestet (VBT) benämning av olika slags handlingar och händelser. Trots att de flesta benämningstest mäter förmågan att benämna objekt, är benämning av verb förstås lika relevant för språkförmågan som benämning av substantiv. Enligt vissa forskningsresultat finns det skillnader i småbarns verb- vs. substantivbenämning (Masterson, Druks & Gallienne, 2008; Waxman m.fl., 2013) samt i deras neurala korrelat hos vuxna (Vigliocco, Vinson, Druks, Barber & Cappa, 2011).

VBT baserar sig på det opublicerade finska testet Toimintanimeämistesti av Laine, Neitola, Renvall & Laakso (2005). VBT-testet (Laine m.fl., 2019) innehåller 60 svartvita bilder som illustrerar olika handlingar och händelser i ökande svårighetsgrad enligt pilotresultat. På samma sätt som med Boston Naming Test registreras svarslatens och korrekta svar med eller utan semantiskt/fonologiskt stöd. Därtill antecknas benämningsfel som tillsammans med mera omfattande språklig testning ger möjligheter till kvalitativa analyser av benämningsproblem. De finska och svenska versionerna av VBT skiljer sig åt på fem bilder som av språkspecifika skäl byttes ut för den svenska versionen. Därtill är ordningen på bilderna olika. VBT är huvudsakligen avsett att användas i kliniskt bruk, det vill säga främst av talterapeuter och psykologer.

Materialens tillförlitlighet

Ett test bör vara tillförlitligt, dvs. ha hög reliabilitet och validitet. Med reliabilitet avses hur tillförlitligt och med vilken precision ett test mäter det som det avser att mäta. Utöver att det är tillförlitligt är det också viktigt att det mäter de förmågor som det är avsett att mäta, dvs. att testet har god validitet.

Reliabilitet brukar ofta mätas med hjälp av Cronbachs alfa koefficient. Eftersom SSB-testet mäter helhetstiden i benämning och inte beaktar prestationen för enskilda stimuli, har man inte kunnat beräkna Cronbachs alfa koefficient. Istället granskades sambandet, korrelationen, mellan de olika uppgifterna i SSB-testet. Korrelationen mellan benämningstiderna i SSB-uppgifterna var statistiskt signifikant

och varierade mellan .43 och .91. De högsta korrelationerna fanns mellan icke-alfanumeriska uppgifter (*Verb, Färger och Föremål*: .77 – .84), alfanumeriska uppgifter (*Bokstäver och Siffror*: .88) samt mellan RAS-uppgifterna (.91). Dessa resultat är i linje med tidigare forskning (bl.a. Närhi m.fl., 2005). Höga korrelationer fanns också mellan uppgifterna *Bokstäver* samt *Siffror* och RAS-uppgifterna (.84 – .88). Hög korrelation noterades även mellan Ord-uppgiften och uppgifterna som innehöll bokstäver (.70 – .74). SSB-uppgifterna är således tillförlitliga och mäter det som de avser att mäta.

Tillförlitligheten för VBT-testet undersöktes genom att estimeras den interna konsistensen av testet, dvs. hur samstämmiga resultat teststimuli ger. I hela samplet var Cronbachs alfa .889 vilket tyder på en god reliabilitet.

Validiteten granskades mellan de uppgifter som anses mäta samma sak. ILS-materialet (Risberg m.fl., 2019) innehåller uppgifter som mäter läsflyt samt rättstavning. Man kan anta att det finns ett samband mellan dessa uppgifter och uppgifterna i SSB-testet. Sambandet mellan testuppgifterna i SSB och läs- och skrivuppgifterna i kartläggningmaterialet ILS var statistiskt signifikant och varierade mellan -.48 och -.70. Resultaten motsvarar tidigare forskningsresultat (Kirby m.fl., 2010; Plaza & Cohen, 2003).

Korrelationsanalyserna mellan VBT och andra lexikala mått gav stöd också för VBT:s validitet. Korrelationen mellan uppgiften *Ordförståelse* (Järpsten & Taube, 2010) och summapoäng i VBT-testet var hög (.75). Ordförståelsetestet består av flervalsuppgifter där eleverna ska välja rätt synonym till olika ord. Testet mä-

ter elevernas ordförråd genom antalet rätt besvarade uppgifter. Korrelationen mellan SSB-uppgifter och summapoäng i VBT-testet varierade mellan .46 och .58. Dessa signifikanta korrelationer betyder att de tre lexikala testen (*VBT, SSB och Ordförståelse*) till en betydande del mäter samma färdigheter och talar för SSB:s och VBT:s validitet som mått för benämning. Testens reliabilitet och validitet finns noggrannare beskrivna i testhandledningarna (Laine m.fl., 2019; Salmi m.fl., 2019).

SKILLNADER MELLAN ÅLDERSGRUPPER OCH ÅRSKURSER SAMT ANALYS AV FEL I BENÄMNING

SSB-testet

Benämningstid och benämningsfel i olika årskurser. Bland barnen som utgör normeringspopulationen var benämningshastigheten snabbare ju äldre barnen var. Medelvärdesskillnaderna för benämningstiderna var statistiskt signifikanta i alla uppgifter så gott som för varje årskurs. Skoleleverna gjorde färre fel i benämningssuppgifterna än barnen i förskolan. Fördelningen av antalet fel jämnade ut sig i skolåldern. Resultaten gällande benämningssutvecklingen motsvarar tidigare forskningsresultat (bl.a. Wiig m.fl., 2000). Dessa resultat finns närmare beskrivna i SSB-testets handledning (Salmi m.fl., 2019).

Analys av fel. I det följande granskas olika benämningsfel först på ett allmänt plan för de barn som ingått i normeringspopulationen. Därefter presenteras benäm-

ningsfel som kan bero på inverkan av det finska språket samt fel som förekommit i de nya uppgifterna *Verb* och *Ord* (se även Salmi, m.fl. 2019). Barnen gjorde olika typer av fel i uppgifterna. Som fel räknas om barnet har benämnt en enhet fel (t.ex. gul > röd) eller om barnet sagt fel början på en enhet (t.ex. gr > röd). Dessa fel kan även vara sådana som barnet korrigerat själv. Om barnet hoppat över en eller flera enheter kallas det bortfall och är fel. Upprepningar innebär att barnet upprepat namnet på enheten två eller flera gånger. Om barnet gått tillbaka ett eller flera steg och sagt enheten på nytt kallas det för en återgång.

I de flesta av uppgifterna korrigerade barnen sina fel ungefär lika ofta som de inte korrigerade dem. Då man betraktade typen av fel noggrannare kunde man se att det i alla uppgifter var fel enhet och/eller början på en enhet som var den vanligaste feltypen (över 50 % av felen). Feltypen återgång var den som förekom minst i alla uppgifter. Upprepningar förekom aningen mer än bortfall. Förekomsten av olika feltyper motsvarar långt de feltyper som förekommer bland finskspråkiga barn (Ahonen m.fl., 2003).

För att ytterligare granska felen tittade vi noggrannare på feltypen fel enhet och/eller början på enhet. I alla uppgifter förutom *Verb* och *Bokstäver* var det vanligast att barnen ersatte enheterna med en annan enhet från samma testtavla. I uppgiften *Verb* var 28 % av felen en kombination av ord ("äta köttbullar" istället för äta eller "stå stilla" istället för stå). En del barn använde ett substantiv istället för ett verb, vilket utgjorde 19 % av feltyperna ("cykel" istället för cykla eller "ratt" istället för köra).

I uppgiften *Bokstäver* var den vanligaste feltypen ett fel influerat av finskan, det vill säga barnet ersatte bokstaven O med "Å". Ungefär en tredjedel av felen var av den här typen. Dessa fel gjordes det mera av ju lägre årskurs det gällde. I förskolan gjorde 17.4 % av barnen dylika fel och i årskurs 1 var andelen 13.7 %. I årskurs 2 och 3 gjorde ungefär 10 % av barnen den här typen av fel, medan mot-svarande andel var under 5 % i årskurs 5. Därtill ljudade 30 % av barnen i förskolan någon bokstav i den här uppgiften. Motsvarande procent för årskurs 1 var 24. Antalet barn som ljudade en bokstav minskade ju högre årskurs det gällde (4 % i årskurs 5). Att ljuda en bokstav istället för att benämna den vid namn räknades inte som ett fel.

VBT-testet

Verbbenämning i olika åldersgrupper.

Summapoängen i VBT visade en rätt linjär utvecklingstrend där finlands-svenska 6-åringar i medeltal kunde benämna knappt hälften av bilderna, medan andelen rätta svar hos 12-åringar var ca 70 %. Det här visar också att svårighetsgraden i VBT är lämplig för dessa åldersgrupper och att resultaten inte lider av golv- eller takeffekter. I de statistiska analyserna enligt åldersgrupper observerades att högre ålder, enspråkig bakgrund och kvinnligt kön var kopplade till högre summapoäng. Flickor fick i medeltal ca 2 poäng mera i VBT än pojkar, medan försprånget bland enspråkigt svenska barn gentemot tvåspråkiga barn var ca 4 poäng.

Effekten av semantiska och fonemiska tips. I stil med Boston Naming Test används i VBT även semantiska och fonemiska tips då barnet inte lyckas komma upp med det rätta svaret. I hela samplet gavs semantiska tips i genomsnitt 6 gånger vilka utmynnade i endast en rätt benämning (variationsvidd 0–7; positiv effekt på ca 15 % av fallen). Fonemiska tips gavs i hela samplet i medeltal 16 gånger vilket ledde till ca 9 rätta svar (variationsvidd 0–21; positiv effekt på ca 56 % av fallen). Fonemiska tips kan således vara ganska effektiva och avslöja huruvida ordet hör till barnets ordförråd.

Analys av fel. Mest typiska fel i VBT var sådana som på ett eller annat sätt var semantiskt relaterade till målordet (t.ex. paddlar > ror; murar > bygger). Även visuella fel (t.ex. tankar > tvättar) var rätt vanliga, likaså svar på ett annat språk som oftast var finska (t.ex. sminkar > meikkaa). Olika slags beskrivningar förekom också relativt ofta (orienterar > kollar på kartan). Felsvar som utmynnade i icke-existerande ord var sällsynta. Den relativa fördelningen av feltyperna visade inte markanta skillnader mellan åldersgrupperna.

SLUTSATSER

SSB- och VBT-testen är tillförlitliga mätinstrument som erbjuder ett effektivt sätt att testa ett barns benämningsförmåga. Med hjälp av testen får man en omfattande bild av barnens benämningsförmåga, gällande både hastighet och noggrannhet. Man kan genomföra benämningstesten då man misstänker att barnet har svårigheter inom området, språkliga svårigheter,

läs- och skrivsvårigheter eller större inlärningssvårigheter. På basis av testresultaten kan man identifiera de barn som har behov av någon form av stödande åtgärder eller en vidare utredning av benämningsförmågan, andra språkliga förmågor eller inlärning. Med hjälp av resultaten kan man noggrannare planera det stöd som ett barn behöver. Med hjälp av testen kan man följa upp benämningsförmågan från förskoleålder ända till tolvårsålder.

Både SSB- och VBT-testet bör administreras enligt instruktionerna för att barnens resultat ska vara jämförbara med normerna. Prestationerna kan jämföras med resultaten från normeringspopulationen, som består av finlandssvenska förskoleelever och skolelever i årskurserna 1, 2, 3 och 5. Därtill finns normer för olika åldersgrupper (6–12 år). Normerna består av percentilvärden, med vilka man kan jämföra elevernas resultat med normgruppen.

Ett barns resultat kan också analyseras kvalitativt. Man kan till exempel notera vilka ord som varit särskilt svåra för barnet eller om barnet gör fel gällande redan bekanta ord samt analysera till vilken kategori felet hör. Med hjälp av den informationen kan man planera vilken form av stöd barnet behöver. Man kan bl.a. öva ord som varit svåra för barnet (t.ex. färger), eller välja passande benämningssuppgifter till träningen.

Ett barns prestationer i benämning kan variera. Testverktyg, testsituation samt faktorer inom en individ såsom motivation, koncentration och trötthet kan inverka på resultatens tillförlitlighet. Yttre faktorer såsom ljud och plötsliga, störande moment i en testsituation kan inverka på ett barns resultat.

Man kan inte alltid särskilja olika faktorerers inverkan enbart genom att se på barnets resultat i ett test eller på basis av ett testtillfälle. Det är därför viktigt att bedöma barnets färdigheter och kunnande med hjälp av andra benämningssuppgifter och/eller testtillfällen. Även andra situationer, som t.ex. vardagliga diskussioner hemma, i förskolan eller i skolan, ger värdefull tilläggsinformation. Benämningssvårigheter förekommer ofta tillsammans med andra språkliga svårigheter och/eller läs- och skrivsvårigheter. Det lönar sig därför att noggrant kartlägga även barnets språkliga förmåga samt läs- och skrivfärdigheter.

Det är viktigt att sätta in stödjande åtgärder och att kontinuerligt följa upp benämningssvårigheten. Detta är speciellt viktigt i de fall då ett barn har märkbara benämningssvårigheter eller om barnet också har andra språkliga eller inlärningsmässiga svårigheter. Med stöd av de resultat man får från SSB- och VBT-testen kan man planera stödinsatser som är anpassade för enskilda barn. Man kan också följa upp ett barns benämningssvårigheter utveckling.

Parallellt med insamlingen av normdata för ovanstående test har man inom ILS-projektet också bedrivit en longitudinell forskning där man undersökt utvecklingen av benämningssvårigheten från årskurs 1 till årskurs 3. I fortsättningen är det av stort intresse att följa hur benämningssvårigheten utvecklas längre fram för samma barn som nu följts till årskurs 3. Samtidigt är det intressant att granska hur långt benämningssvårigheten kan förutspå läs- och skrivfärdigheter och andra inlärningsmässiga förmågor.

INFORMATION OM FÖRFATTARNA:

Paula Salmi, FD, talterapeut och forskare, arbetar som projektledare vid Niilo Mäki Institutet inom ILS-projektet.

Laura Plyhm, PeM, klass- och speciallärare, arbetar vid Niilo Mäki Institutet inom ILS-projektet.

Ann-Katrine Risberg, PeM, speciallärare och projektforskare, arbetar vid Niilo Mäki Institutet inom ILS-projektet.

Pia Vataja, PeM, klass- och speciallärare och projektforskare, arbetar vid Niilo Mäki Institutet inom ILS-projektet.

Matti Laine, professor i psykologi vid Åbo Akademi.

REFERENSER

- Ahonen, T., Tuovinen, S. & Leppäsaari, T. (2003). 2. korjattu painos. Nopean sarjallisen nimeämisen testi. Niilo Mäki Instituutti ja Haukkarannan koulu.
- Arnett, A. B., Pennington, B. F., Willcutt, E., Dmitrieva, J., Byrne, B., Samuelsson, S. & Olson, R. K. (2012). A Cross-Lagged Model of the Development of ADHD Inattention Symptoms and Rapid Naming Speed. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, 1313–1326.
- Constable, A. (2001). A psycholinguistic approach to word-finding difficulties. I J. Stackhouse & B. Wells (red.), *Children's Speech and Literacy Difficulties: Book 2. Identification and Intervention* (ss. 330–365). London, UK: Whurr Publishers.
- Cutting, L. E. & Denckla, M. B. (2001). The relationship of rapid serial naming and word reading in normally developing readers: An exploratory model. *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, 14, 673–705.
- Denckla, M. B. & Rudel, R. (1974). Rapid "automatized" naming of pictured objects, colors, letters and numbers by normal children. *Cortex* 10, 186–202.
- Furness, B. & Samuelsson, S. (2010). Predicting reading and spelling difficulties in transparent and opaque orthographies: a comparison between Scandinavian and US/Australian children. *Dyslexia*, 16, 119–142.
- Furness, B. & Samuelsson, S. (2011). Phonological awareness and rapid automatized naming predicting early development in reading and spelling: Results from a cross-linguistic longitudinal study. *Learning and Individual Differences*, 21, 85–95.

- German, D. J. (1989). A diagnostic model and a test to assess word-finding skills in children. *British Journal of Disorders of Communication*, 24, 21–39.
- German, D. J. (2000). *Test of Word Finding. Examiner's manual. (Second edition).* Austin, USA: PRO-ED.
- Georgiou, G. K., Parrila, R., Cui, Y. & Papadopoulos, T. C. (2013). Why is rapid automatized naming related to reading? *Journal of Experimental Child Psychology*, 115, 218–225.
- Heikkilä, R. (2015). Rapid automatized naming and reading fluency in children with learning difficulties. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research*, 523.
- Johnson, C.J., Paivio A. & Clark, J.M. (1996). Cognitive components of picture naming. *Psychological Bulletin*, 120, 113–139.
- Jones M. W., Branigan H. P. & Kelly M. L. (2009). Dyslexic and nondyslexic reading fluency: rapid automatized naming and the importance of continuous lists. *Psychonomic Bulletin & Review*, 16, 567–572.
- Kaplan, E., Goodglass, H. & Weintraub, S. (1983). *Boston Naming Test.* Philadelphia: Lea & Febiger.
- Kirby, J. R., Georgiou, G. K., Martinussen, R. & Parrila, R. (2010). Naming speed and reading: From prediction to instruction. *Reading Research Quarterly*, 45, 341–362.
- Koponen, T., Salmi, P., Eklund, K. & Aro, T. (2013). Counting and RAN: Predictors of arithmetic calculation and reading fluency. *Journal of Educational Psychology*, 105, 162–175.
- Koponen, T., Salmi, P., Torppa, M., Eklund, K., Aro, T., Aro, M., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K. & Nurmi, J.-E. (2016). Counting and rapid naming predict the fluency of arithmetic and reading skills. *Contemporary Educational Psychology*, 44–45, 83–94.
- Laine, M. & Martin, N. (2006). *Anomia: Theoretical and Clinical Aspects.* Hove, UK: Psychology Press.
- Laine, M., Neitola, T., Rautakoski, P., Westerholm, J., Salmi, P. & Plyhm, L. (2019). VBT – Verbbenämningstest. Jyväskylä: Niilo Mäki Institutet.
- Laine, M., Neitola, T., Renvall, K. & Laakso, M. (2005). *Toimintanimeämistesti.* Julkaisematon testiversio.
- Landerl, K. & Wimmer, H. (2008). Development of word reading fluency and spelling in a consistent orthography: An 8-year follow-up. *Journal of Educational Psychology*, 100, 150–161.
- Lyytinen, P. (2014). Kielen kehityksen varhaisvaiheet. I T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (red.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (ss. 51–71). Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Masterson, J., Druks, J. & Gallienne, D. (2008). Object and action picture naming in three- and five-year-old children. *Journal of Child Language*, 35, 373–402.
- McCallum, R. S., Bell, S. M., Wood, M. S., Below, J. L., Choate, S. M. & McCane, S. J. (2006). What is the role of working memory in reading relative to the big three processing variables (orthography, phonology, and rapid naming)? *Journal of Psychoeducational Assessment*, 24, 243–259.
- Meyer, M. S., Wood, F. B., Hart, L. A. & Felton, R. H. (1998). Longitudinal course of rapid naming in disabled and nondisabled readers. *Annals of Dyslexia*, 48, 91–114.
- Murphy, L. A., Pollatsek, A. & Well, A. D. (1988). Developmental dyslexia and word retrieval deficits. *Brain and Language*, 35, 1–23.
- Newman, R. S. & German, D. J. (2005). Life span effects of lexical factors on oral naming. *Language and Speech*, 48 (2), 123–156.
- Norton, E. S. & Wolf, M. (2012). Rapid automatized naming (RAN) and reading fluency: Implications for understanding and treatment of reading disabilities. *Annual Review of Psychology*, 63, 427–452.
- Pennington B. F., Cardoso-Martins C., Green P. A. & Lefly, D. L. (2001). Comparing the phonological and double deficit hypotheses for developmental dyslexia. *Reading and Writing*, 14, 707–755.
- Plaza, M. & Cohen, H. (2003). The interaction between phonological processing, syntactic awareness, and naming speed in the reading and spelling performance of first-grade children. *Brain and Cognition* 53, 287–292.
- Rapin, I. & Allen, D. A. (1987). Developmental dysphasia and autism in preschool children: Characteristics and subtypes. I *Proceeding of the First International Symposium on Specific Speech and Language Disorders in Children*, 29.3.–3.4.1986 (ss. 20–35). University of Reading, UK: AFASIC.
- Risberg, A.-K., Vataja, P., Plyhm, L., Lerkkanen, M.-K., Aro, M. & Salmi, P. (2019). ILS – Individuell Läsning och Skrivning. Kartläggningmaterial för åk 1, 2, 3 och 5. Jyväskylä: Niilo Mäki Institutet.
- Salmi, P. (2008). Nimeäminen ja lukemisvaikeus. Kehityksen ja kuntoutuksen näkökulma. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research*, 345.
- Salmi, P., Plyhm, L., Risberg, A.-K., Vataja, P. & Westerholm, J. (2019). SSB – Test i Snabb Seriell Benämning. Handledning. Jyväskylä: Niilo Mäki Institutet.
- Snyder, L.S. & Downey, D. M. (1995). Serial rapid naming skills in children with reading disabilities. *Annals of Dyslexia*, 45, 31–49.
- Swan, D. & Goswami, U. (1997). Picture naming deficits in developmental dyslexia: The phonological representations hypothesis. *Brain and Language*, 56, 334–353.

- Swanson, H.I., Trainin, G., Necochea, D. M. & Hammill, D.D. (2003). Rapid naming, phonological awareness, and reading: A meta-analysis of the correlation evidence. *Review of Educational Research*, 73, 407–440.
- Tannock, R., Martinussen, R. & Frijters, J. (2000). Naming speed performance and stimulant effects indicate effortful, semantic processing deficits in Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28, 237–252.
- Torppa, M., Eklund, K., van Bergen, E. & Lyytinen, H. (2015). Late-emerging and resolving dyslexia: A follow-up study from kindergarten to grade 8. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43, 1389–1401.
- Torppa, M., Tolvanen, A., Poikkeus, A.-M., Eklund, K., Lerkkanen, M.-K., Leskinen, E. & Lyytinen, H. (2009). Lukemaan oppimisen kehitykselliset alaryhmät. *NMI Bulletin*, 19, 4–21.
- van den Bos, K. P., Zijlstra, B. J. H. & Spelberg, H. C. I. (2002). Life-span data on continuous-naming speeds of numbers, letters, colors, and pictured objects, and word-reading speed. *Scientific Studies of Reading*, 6, 25–49.
- Verhaegen C. & Poncelet M. (2013). Changes in naming and semantic abilities with aging from 50 to 90 years. *Journal of International Neuropsychological Society*, 19, 119–26.
- Wagner, R., Torgesen, J.K., Laughon, P., Simmons, K. & Rashotte, C.A. (1993). Development of young readers' phonological processing abilities. *Journal of Educational Psychology*, 85, 83–103.
- Wagner, R., Torgesen, J.K., Rashotte, C.A., Hecht, S.A., Barker, T.A., Burgess, S.R., ... Garon, T. (1997). Changing relations between phonological processing abilities and word-level reading as children develop from beginning to skilled readers: A 5-year longitudinal study. *Developmental Psychology*, 33, 468–479.
- Waxman, S., Fu, X., Arunachalam, S., Leddon, E., Geraghty, K. & Song, H.J. (2013). Are nouns learned before verbs? Infants provide insight into a longstanding debate. *Child Development Perspectives*, 7, 155–159.
- Vigliocco, G., Vinson, D., Druks, J., Barber, H. & Cappa, S. F. (2011). Nouns and verbs in the brain: A review of behavioural, electrophysiological, neuropsychological and imaging studies. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 35, 407–426.
- Wiig, E. H. & Semel, E. (1984). *Language Assessment and Intervention for the Learning Disabled* (s.110–283). Second edition. Columbus, USA: Merrill Publishing Company.
- Wiig, E. H., Zureich, P. & Chan, H. H. (2000). A clinical rationale for assessing rapid automatized naming in children with language disorders. *Journal of Learning Disabilities*, 33, 359–374.
- Wolf, M. (1986). Rapid alternating stimulus naming in the developmental dyslexias. *Brain and Language*, 27, 360–379.
- Wolf, M. (1997). A provisional, integrative account of phonological and naming-speed deficits in dyslexia: Implications for diagnosis and intervention. I B. A. Blachman (red.) *Foundations of Reading Acquisition and Dyslexia. Implications for Early Intervention* (ss. 67–92). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Wolf, M., Bally, H. & Morris, R. (1986). Automaticity, retrieval processes, and reading: A longitudinal study in average and impaired readers. *Child Development*, 57, 988–1000.
- Wolf, M., Bowers, B. G. & Biddle, K. (2000). Naming-speed processes, timing, and reading: A conceptual review. *Journal of Learning Disabilities*, 33, 387–407.